

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt: Tvořivá škola, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.4.00/21.3505

Příjemce: Základní škola Ruda nad Moravou, okres Šumperk, Sportovní 300, 789 63 Ruda nad Moravou

Metodický list

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti (I/2)

Sada: 1 Číslo: EU-OPVK-ČIG-2ST-05 Předmět: Český jazyk a literatura, 6. ročník - Novela

Název materiálu:

Román: Stařec a moře

Autor materiálu: Mgr. Marie Baslerová

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 3. dubna 2012

Třída: VI. A

Ověřující učitel: Mgr. M. Baslerová

Anotace materiálu:

Pracovní list - novela, otázky se vztahují k ukázce z novely Stařec a moře.

Podrobný metodický popis možností použití materiálu:

- Žáci si pozorně přečtou text, příp. s dopomocí učitele (žáci s IVP).
- Po rozdělení pracovního listu pracují žáci dle zadání.
- Žáci vyhledávají odpovědi na otázky z úryvku románu Stařec a moře.
- Kontrolujeme a hodnotíme na závěr celý pracovní list, popř. využijeme pracovní list k sebehodnocení jednotlivých žáků nebo k jejich hodnocení

Seznam literatury a pramenů:

HEMINGWAY, Ernest. Stařec a moře. Praha: Mladá fronta, 2012, ISBN 859-4-467-1010-5.

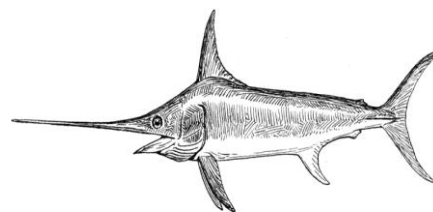
Obr. 1.:

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b0/Swordfish_\(PSF\).png/800px-Swordfish_\(PSF\).png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b0/Swordfish_(PSF).png/800px-Swordfish_(PSF).png)

Ernest Hemingway – Stařec a moře

Autor zobrazil nekonečný boj člověka s přírodou, myšlenku, že štěstí nespočívá v bohatství, ale v uspokojení z vyčerpávajícího zápasu. Jejím smyslem je poukázat na obrovskou lidskou statečnost a nezdolnou duševní sílu. Vypráví příběh o kubánském rybáři Santiagovi, který se vydává na moře rybařit, aby tak prolomil své osmdesátitýřdenní smolné období, kdy nechytil žádnou rybu.

Od severu přiletěl k člunu malý ptáček. Byl to zpěvavý ptáček na cestě k jihu a letěl velmi nízko nad vodou. Stařec viděl, že je velice unavený. Ptáček doletěl na zád' loďky a usadil se tam. Pak obkroužil starci kolem hlavy a sedl si na šňůru, kde mu bylo pohodlněji.

„Jakpak jsi starý?“ zeptal se stařec ptáčka. „Je to tvůj první let?“

Ptáček se na něho podíval, když promluvil. Byl příliš unaven i na to, aby si ohledal šňůru, a kymácel se na ní, jak se jí pevně zachytil útloučkýma nožkama. „Je pevná,“ řekl mu stařec. „Až moc pevná. Neměl bys být tak unavený po bezvětřné noci. Co na takové ptáčky čeká?“ Jestřábi, pomyslel si, kteří se vydávají nad moře, aby si na ně počíhali. Ale nic takového ptáčkově neřekl. Ten by mu byl stejně nerozuměl a o jestřábích se dost brzy doví sám. „Pěkně si odpočiň, ptáčku,“ řekl mu nahlas. „A pak leť a dělej, co umíš, jako každý člověk či pták či ryba.“ Hlasitý hovor mu dodával kuráže, protože mu v noci ztuhla záda a teď ho bolela doopravdy.

„Zůstaň u mne doma, jestli chceš, ptáčku,“ promlouval k němu. „Mrzí mě, že nemůžu vztyčit plachtu a vzít tě na břeh s tím větříkem, co se zdvíhá. Ale mám tady přítele.“

Právě v tom okamžiku se ryba neočekávaně vrhla vpřed a strhla tak starce na před' a málem by ho byla stáhla přes palubu, kdyby se nebyl vzepřel a nepopustil o něco šňůru.

Ptáček uletěl, když sebou šňůra škubla, a stařec ho při odletu ani nezahlédl. Ohmatal šňůru pečlivě pravičkou a zpozoroval, že mu ruka krvácí. „Něco ji tam dole nejspíš zabořilo,“ řekl nahlas a zatáhl za šňůru, aby zjistil, jestli by rybu nedokázal obrátit. Ale když se šňůra napjala až k prasknutí, nechal toho být a usadil se, aby čelil jejímu tahu. „Teď to cítíš, rybo,“ poznamenal. „A já, pánbůh ví, taky.“

Rozhlížel se teď kolem po ptáčkově, protože by ho byl měl rád za společníka. Ptáček byl pryč. Dlouho ses nezdržel, pomyslel si člověk. Ale tam, kam letíš, to budeš mít horší, než se dostaneš na břeh. Jak to, že jsem dopustil, aby mě ryba poranila, když sebou tak prudce škubla? Nejspíš pořádně hloupnu. Nebo jsem se možná zadíval na toho ptáčka a myslel jsem na něho. Teď přiložím ruku k dílu a pak musím sníst toho tuňáka, aby mě neopustily síly.

„Kdyby tak tady byl chlapec a kdybych tak měl trošku soli!“ povzdychl si nahlas.

Přesunul tíhu šňůry na levé rameno, opatrně si klekl a omyl si ruku v oceánu. Držel ji tam ponořenou víc než minutu, pozoroval, jak se odplavuje krev a jak se o jeho ruku voda vytrvale rozráží pohybem člunu. „Hodně zpomalila," uvědomil si. Byl by rád nechal ruku ve slané vodě déle, ale měl strach, že sebou ryba zase prudce trhne, a tak vstal, rozkročil se pevně a nastavil ruku slunci. Byla to jenom odřenina od šňůry, jež se mu zařízla do masa. Ale bylo to v té části dlaně, kterou potřeboval při práci. Věděl, že před vyřízením téhle záležitosti bude mít práce ještě plné ruce, a nelíbilo se mu, že se poranil ještě dřív, než se do ní dal. „A teď," řekl si, když mu ruka uschla, „musím sníst toho tuňáka. Dosáhnu na něj bodcem a sním si ho tady docela pohodlně."

Klekl si, vyšťáral tuňáka hákovitým bodcem pod zadní paloubkou a přitáhl si ho k sobě, dávaje pozor, aby nezavadil o stočené šňůry. Podržel šňůru přes levé rameno, a opíraje se o levou paži, sňal tuňáka s háku bodce a uložil bodce zpátky na místo. Přitiskl rybu jedním kolenem a nakrájel z ní podélně od žaber k ocasu pruhy temně rudého masa. Měly klínovitý tvar a vyřezával je od blízkosti páteře až dolů po okraj břicha. Když jich nařezal šest, rozprostřel je na přední paloubce, otřel si nůž o kalhoty, zvedl zbytky tuňáka za ocas a hodil je přes palubu. „Celého bonito bych asi sníst nedokázal," prohlásil a překrojil jeden z pruhů nožem napříč. Cítil vytrvalý pevný tah šňůry a levička mu strnulá křečí. Ztuhla mu kolem silného provazu a on se na ni podíval znechuceně.

„Co jsi to vůbec za ruku?" promluvil na ni. „Tuhni si pak, jestli chceš. Proměň se v pařát! Nic ti to neprospěje." Seber se, řekl si v duchu a podíval se dolů do temné vody na úhel šňůry s hladinou. Najez se teď, posílí ti to ruku! Ruka za nic nemůže, jsi už s tou rybou spoustu hodin. Ale vydržíš to s ní až do aleluja. Sněz teď toho bonito! Vzal si kousek, strčil si ho do úst a pomalu žvýkal. Nebylo to nepříjemné. Dobře to rozžvýkej, abys vysál všechny šťávy! Nebylo by to špatné s kouskem zeleného nebo žlutého citronu nebo se solí. „Jak se cítíš, ruko?" zeptal se křečovitě sevřené ruky, ztuhlé skoro tak jako v posmrtném ztrnutí. „Sním kvůli tobě ještě kousek." Snědl druhou část pruhu, který překrojil vejpůl. Pečlivě maso rozžvýkal a pak vyplivl kůži.

„Tak co to dělá, ruko? Nebo je na to ještě brzy?" Vzal si další pruh v celku a žvýkal. „Je to silná a výživná ryba," myslel si. „Měl jsem štěstí, že jsem padl na ni a ne na dorádu. Doráda je moc sladká. Tenhle bonito není sladký skoro vůbec a má v sobě ještě všechnu sílu." Přece jen má nějaký smysl být praktický, napadlo ho. Kdybych tak měl trochu soli! A nemám ponětí, jestli slunce zbytek masa vysuší nebo zkazí. Tak to radši sním všechno, i když nemám hlad. Ryba táhne klidně a vytrvale. Sním to všechno a pak budu připraven. „Měj strpení, ruko!" promlouval k ní. „Dělám to pro tebe."

Kdybych tak mohl nakrmit svého marlina tam dole, napadlo ho. Je to můj bratr. Ale musím ho zabít a na to si musím zachovat sílu. Snědl zvolna a svědomitě všechny klínovité pruhy rybího masa. Napřímil se a otřel si ruku o kalhoty. „Teď,“ řekl si. „Můžeš pustit provaz, ruko, udržím ho jenom pravičkou, dokud nenecháš těch hloupostí.“ Stoupl si levou nohou na silnou šňůru, kterou dosud držel v levé ruce, a nalehl pozpátku proti tahu, jenž ho tlačil do zad.

„Pane bože, ať mě ta křeč přejde!“ zaprosil. „Vždyť nevím, co ta ryba ještě provede.“

Ale zdá se klidná, řekl si v duchu, a sleduje svůj plán. Ale jaký má plán? A jaký já? Já se musím zařídit podle ní, protože je tak ohromná. Jestli začne vyskakovat, tak ji zabiju. Ale zůstává tam dole celou věčnost. Tak i já zůstanu celou věčnost s ní. Začal si třít křečovitě sevřenou ruku o kalhoty a snažil se oblomit si prsty. Ale ruka se neotevřela. Snad se otevře slunečním teplem. Snad se otevře, až strávím toho vydatného syrového tuňáka. Až ji budu potřebovat, otevřu ji stůj co stůj. Ale teď ji násilím otvírat nechci. Ať se otevře sama a vzpomene se sama od sebe. Naložil jsem toho konečně na ni moc v noci, když jsem musel uvolnit a navázat tolik těch šňůr.

Podíval se na moře a uvědomil si teď, jak je sám. Ale v hluboké temné vodě viděl prismata lámajících se paprsků, šňůru napínající se vpřed a podivné vlnění klidné hladiny. Oblaka se teď kupila tak, že se dal čekat pasátní vítr. Stařec vzhlédl před sebe a uviděl hejno divokých kachen, které se rýsovalo na obloze nad vodou, pak se zastřelo a opět se ostře rýsovalo, a poznal, že žádný člověk není na moři nikdy sám. Kdyby tu byl chlapec, mohl by mi ruku třít a rozehnat tu křeč od předloktí, říkal si v duchu. Ale však ona už povolí! Pak ucítil pravičkou rozdíl v napětí šňůry a vzápětí si všiml, že se úhel šňůry s hladinou změnil. A potom, jak se opíral proti tahu a plácal si levičkou prudce a rychle o stehno, viděl, že se šňůra zvolna zvedá. „Vyplouvá!“ uvědomil si nahlas. „Vzpamatuj se, ruko! Prosím tě se vzpomávej!“

Šňůra se zvedala zvolna a vytrvale a pak se hladina oceánu před člunem vzedmula a ryba se vynořovala ven. Vynořovala se nesmírně dlouho a voda stékala po jejích bocích. Leskla se ve slunci, hlavu a hřbet měla temně purpurové a pruhy na jejích bocích byly ve slunci široké a levandulově nafialovělé. Její meč byl dlouhý jako baseballová pálka a zužoval se jako rapír a ryba se vyhoupla z vody v celé své délce a znovu se do ní pohroužila, plavně jako potápěč, a stařec viděl, jak se potápí veliká kosa její ocasní ploutve, a pak se začala šňůra prudce odvíjet. „Je o dvě stopy delší než člun,“ pronesl stařec nahlas. Šňůra se odmotávala, rychle, ale rovnoměrně, a ryba nebyla zachvácená strachem. Stařec se snažil udržet šňůru oběma rukama, aby se nenapjala až k prasknutí. Věděl, že kdyby se mu nepodařilo zvolnit rychlost ryby stálým tahem, ryba by mohla odvinout celou šňůru a přetrhnout ji. Je to veliká ryba, a já ji musím udolat, myslel si.

Jméno, příjmení:

Otázky k ukázce:

1. Kdo je hlavním hrdinou ukázky?

.....

2. Jaký byl jeho způsob obživy?

.....

3. Je pravdivé tvrzení, že jde o vnitřní monolog?

.....

4. O kterých zvířatech se ukázka zmiňuje?

.....

5. Kterou část těla měl rybář zraněnou a proč?

.....

.....

6. Jaké důvody vedly podle starce k tomu, že připustil, aby ho ryba poranila?

.....

.....

7. Jaké první dva úkony provedl stařec potom, co mu ryba zranila ruku?

.....

.....

8. Na kolik kousků nakrájel tuňáka?

.....

9. Najdi a přepiš první citaci, kde stařec promlouvá k ruce.

.....

.....

.....

10. Koho nebo co označil stařec za svého bratra?

.....

11. Jaký měl úmysl s „bratrem“?

.....

12. Při vynořování ryby (marlina) stařec zjistil i její velikost. Jak velká tato ryba byla ve srovnání s jeho člunem?

.....

13. Kdo byl podle starce ušlechtilejší a silnější? Byla to ryba nebo člověk?

.....

14. Jaká část textu Vám připadá nejpůsobivější?

.....

Řešení

1. Kdo je hlavním hrdinou ukázky? (stařec)
2. Jaký byl jeho způsob obživy? (byl rybářem)
3. Je pravdivé tvrzení, že jde o vnitřní monolog? (ano)
4. O kterých zvířatech se ukázka zmiňuje? (ptáček, jestřáb, ryba – marlin, tuňák, kachny)
5. Kterou část těla měl zraněnou a proč? (Při přitahování lana, na kterém byl úlovek si stařec poranil levou ruku.)
6. Jaké důvody vedly podle starce k tomu, že připustil, aby ho ryba poranila? (Buď stařec začal hloupnout nebo se zadíval na ptáčka a myslel na něj.)
7. Jaké první dva úkony provedl stařec potom, co mu ryba zranila ruku? (Omyl si poraněnou ruku v moři a snědl tuňáka.)
8. Na kolik kousků nakrájel tuňáka? (6)
9. Najdi a přepiš první citaci, kde stařec promlouvá k ruce. („Co jsi to vůbec za ruku?“ „Tuhni si pak, jestli chceš. Proměň se v pařát! Nic ti to neprospěje.“)
10. Koho nebo co označil stařec za svého bratra? (marlina)
11. Jaký měl úmysl s „bratrem“?(Nakrmit a zabít ho.)
12. Při vynořování ryby (marlina) stařec zjistil i její velikost. Jak velká tato ryba byla ve srovnání s jeho člunem? (Ryba byla o dvě stopy větší než jeho člun.)
13. Kdo byl podle starce ušlechtilejší a silnější? Byla to ryba nebo člověk? (ryba)
14. Jaká část textu Vám připadá nejpůsobivější? (individuálně)